

Активно здійснюється профілактика шахрайств з платіжними картками й правоохоронцями підрозділів кіберполіції Національної поліції – вся інформація про нові схеми шахрайств публікується на відомчому та регіональних сайтах.

Отже, чим більша кількість власників платіжних карток будуть знати існуючі способи шахрайства з цим банківським інструментом, тим даний вид злочину матиме мінімальну можливість для реалізації або зникне зовсім.

Література:

1. Карточныя мошенники научились по-новому воровать деньги у украинцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: .
2. Смаглюк О.В. Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / О.В. Смаглюк. – Київ, 2004. – 19 с.
3. Кравченко О.В. Психологічні особливості шахрайства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / О.В. Кравченко. – Харків, 2005. – 21 с.
4. Мойсик В.Р. Проблеми кримінальної відповідальності за шахрайство з фінансовими ресурсами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / В.Р. Мойсик. – Київ, 2002. – 17 с.
5. Патик А.А. Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криминологія; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / А.А. Патик. – К., 2011. – 18 с.
6. Крикливий Р.М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Р.М. Крикливий. – Одеса, 2011. – 20 с.
7. Шуляк Ю.Л. Кримінальна відповідальність за шахрайство: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Ю.Л. Шуляк. – Київ, 2011. – 22 с.
8. Мюллер В.К. Англо-русский словарь: 53 000 слов /Владимир Карлович Мюллер. – 21-е изд., испр. – М.: Рус. яз., 1987. – С. 655.
9. Лысенко Е. Шесть приёмов против карточных мошенников в Украине / Елена Лысенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vesti.ua/poleznoe/23667-kak-ukraincam-uberech-bankovskie-karty-ot-moshennikov>. – Название с экрана.
10. Появился клон Приват24, выживающий пароли [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://newsyou.info/poyavilsya-klon-privat24-vyuzhivayushhij-paroli>

Забезпечення доступу до інформації в умовах надзвичайних (типових та нетипових) адміністративно-правових режимів

Веселов М.Ю.

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін КФ
Національного університету «Одеська юридична академія»

Інформаційний простір, постійно розширюючись і відіграючи дедалі важливішу роль у житті людей, формує новий життєвий простір у вигляді цілісного поля, усередині якого індивіди взаємодіють між собою. Специфіка його полягає в розірваності двох рівнів буття: реального й віртуального, що зумовлює нові норми й ситуації існування. Набуваючи глобального характеру, інформаційні технології сприяють розширенню комунікацій і формуванню єдиного комунікативного простору, у рамках якого формуються свої особливі закони та норми поведінки й світосприйняття [1, с. 10-11]. О. П. Дурбас відзначає, що поняття «інформаційний простір» поєднує два терміни: «простір» та «інформація» [2, с. 224]. У свою чергу Л. П. Коваленко до основних елементів «інформаційної сфери» відносить а) інформацію, в тому числі інформаційні ресурси (документи, банки й бази даних, архіви, бібліотеки, музейні фонди тощо) й б) інформаційну інфраструктуру (організаційні структури, що забезпечують збирання, оброблення, зберігання, розповсюдження, пошуки й передачу інформації, а також гарантують

інформаційну безпеку; інформаційно-телекомунікаційні структури; інформаційні, комп'ютерні й телекомунікаційні технології; системи засобів масової інформації] [3, с. 343].

Таким чином, розглядаючи інформаційну сферу у якості об'єкту адміністративно-правового регулювання, її можна визнати як поєднання двох складових: 1) «матеріальної», яку утворюють норми, що встановлюють так званий правовий статус тих чи інших видів інформації та різновидів носіїв такої інформації; 2) «процесуальної», яку утворюють норми, що встановлюють певний інформаційно-правовий режим обігу інформації (утворення, збирання, зберігання, користування, розповсюдження такої інформації тощо) та інформаційної безпеки (діяльність суб'єктів інформаційних правовідносин, спрямована на захист їх прав та інтересів від порушень з боку інших суб'єктів інформаційних відносин). Зазначена сукупність вказаних елементів знаходиться у безпосередньому зв'язку з конституційними правами особи на інформацію (ст.ст. 32, 34 та 50 Конституції України). Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам тощо. О. П. Дурбас дуже слушно підкреслює, що існує загальне розуміння проблеми масового інформаційного впливу на свідомість і поведінку людей. Активно досліджуються деструктивні наслідки маніпулювання суспільною думкою за допомогою інформаційних методів і каналів впливу [2, с. 224]. Особливо гостро ця проблема проявляється за умов дії так званих особливих (надзвичайних типових та нетипових («гібридних»)) адміністративно-правових режимів.

До першої групи (типових) ми відносимо правовий режим надзвичайного стану; правовий режим воєнного стану; до другої групи («гібридних») – режим у районі проведення антитерористичної операції; правовий режим на тимчасово окупованій території України; особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей; правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи тощо.

Л. І. Рудник переконує, що складовими поняття «доступ до інформації» є такі конструкції як «отримання можливості обробляти інформацію», «порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації», «надання дозволу на ознайомлення з інформацією і т. ін. [4, с. 211-213]. Проте в умовах дії на території України або окремих її місцевостей перерахованих особливих адміністративно-правових режимів забезпечення та реалізація доступу до інформації суттєво змінюється. Законодавство містить низку вимог, які додатково висуваються як до фізичних (юридичних) осіб, так і до органів публічного адміністрування, в тому числі й спеціально утворених (наприклад, військове командування, військові адміністрації, Антитерористичний центр та координаційні групи при Службі безпеки України), щодо реалізації права доступу до інформації та інформаційної взаємодії (комунікації). Це безумовно здійснюється заради захисту національних інтересів, запобігання соціального напруження, деструктивної, девіантної поведінки та провокацій серед населення, проведення розвідувальних та контррозвідувальних заходів з боку криміналітету, ворожих антидержавних, терористичних організацій тощо.

Наприклад, деякі американські фахівці звертають увагу на дотримання гарантій щодо осіб, стосовно яких збираються персональні дані. Зокрема такі особи мають бути повідомлені про мету передбачуваної обробки, обов'язковий чи добровільний характер такого збору даних, наслідки неспроможності відповісти та запитання, право доступу до таких даних та можливість виправляти дані відносно себе тощо. Директива Ради вимагає від країн-членів прийняти закони, які б гарантували кожній особі індивідуальний доступ і можливість виправляти оброблену щодо неї інформацію. Але таке право доступу може бути обмежене для захисту національної безпеки, забезпечення кримінального переслідування та публічної безпеки [5, с. 93]. Таке право для національного законодавця передбачено пунктом 43 Директиви Європейського Парламенту і Ради від 24.10.1995 р. № 95/46/ЄС «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» [6].

В умовах дії особливих правових режимів можна простежити встановлення додаткових підстав для збирання, обробки та зберігання інформації про особу (персональних даних). Зокрема закони встановлюють особливі режими в'їзду і виїзду до територій або місцевостей (районів), де діє особливий адміністративно-правовий режим (*п. 1 ч. 1 ст. 16 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану»; ст. 10 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»*). Інформація про осіб, які в'їжджають на тимчасово окуповану територію України або виїжджають з неї, вноситься уповноваженими службовими особами підрозділу охорони державного кордону до відповідної бази даних (*п. 36 Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 р. № 367*).

Слід зазначити, що систематизованого переліку обмежень та заборон права доступу до інформації в умовах дії особливих надзвичайних правових режимів в наукових роботах або іншій

навчальній літературі ми не знайшли. Категорично казати про те, що це питання цілком було виключено з поля зору наукової спільноти не можна. Наприклад, С. О. Кузніченко було з'ясовано, що до адміністративно-запобіжних заходів у змісті надзвичайних адміністративно-правових режимів відносяться особливі правила користування зв'язком і передачею інформації через комп'ютерні мережі [7, с. 21]. С. О. Магда у своєму дослідженні зазначає, що право на інформацію в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів набуває особливого значення в ході реалізації уповноваженими органами відповідних заходів, а також у відповідних умовах особливого значення для громадян набувають такі гарантії як належне інформування про реальний стан речей в зоні дії того чи іншого надзвичайного режиму [8, с. 17]. Але ці наукові започаткування та умовиводи не створюють цілкового комплексного уявлення про зміст та характер змін, які вносяться законами (у зв'язку з введенням того чи іншого особливого правового режиму) до обсягу реалізації права на інформацію.

Необхідно вказати, що зміст надзвичайних (типових та нетипових) адміністративно-правових режимів включає не лише адміністративно-запобіжні заходи та обмеження, а й покладає додаткові обов'язки на спеціальні органи публічного адміністрування. Наприклад, забезпечення населення необхідною інформацією про радіаційний стан території, що зазнала радіоактивного забруднення (ст. 10 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»); про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей (п. 2 ч. 4 ст. 21 Закону України «Про інформацію»); про вчинення терористичного акту (ч. 1 ст. 17 Закону України «Про боротьбу з тероризмом») тощо. Крім того, потрібно удосконалювати способи забезпечення інформаційних, культурних зв'язків з громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, у зоні проведення військових дій і т. ін.

Визначення системного переліку заходів та змін, що відбуваються у правовому регулюванні інформаційних правовідносин в умовах уведення надзвичайних (типових та нетипових) правових режимів становить перспективний напрямок наших подальших досліджень.

Література:

1. Манакова И. Ю. Человек в постиндустриальном мире: автореф. дис. ... канд. фил. наук: 09.00.11 / Воронеж. гос. ун-т. Воронеж, 2008. 24 с.
2. Дурбас О. П. Развитие информационно-коммуникационного пространства в контексте взаимодействия культуры и политики. *Сучасна українська політика*. 2010. Вип. 19. С. 223–232.
3. Коваленко Л. П. Информационное право Украины. Проблемы становления та розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 418 с.
4. Рудник Л. І. Право на доступ до інформації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування Укр. К., 2015. 248 с.
5. Information Security and Privacy in Network Environments. Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1994. 244 p. URL: <https://www.princeton.edu/~ota/disk1/1994/9416/941605.PDF> (Last accessed: 04.11.2017).
6. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:31995L0046> (Last accessed: 04.11.2017).
7. Кузніченко С.О. Становлення та розвиток інституту надзвичайних адміністративно-правових режимів в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2010. 34 с.
8. Магда С.О. Забезпечення прав, свобод та реалізації обов'язків громадян в умовах надзвичайних адміністративно-правових режимів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. юрид. академія Укр. ім. Ярослава Мудрого. Х., 2008. 22 с.